

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Dato	LOV-2009-06-19-100
Departement	Klima- og miljødepartementet
Sist endret	LOV-2022-06-17-64
Ikrafttredelse	01.07.2009, 01.02.2011, 01.07.2012, 01.01.2016, Kongen bestemmer
Endrer	LOV-1970-06-19-63 , LOV-1981-05-29-38 , LOV-1992-05-15-47
Kunngjort	19.06.2009 kl. 16.45
Rettet	02.07.2021 (faglige fotnoter fjernet, UU-tilpasset)
Korttittel	Naturmangfoldloven – nml

Kapitteloversikt:

Kapittel I. Formål og virkeområde mv. (§§ 1 - 3)

Kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk (§§ 4 - 14)

Kapittel III. Artsforvaltning mv. (§§ 15 - 27)

Kapittel IV. Fremmede organismer (§§ 28 - 32)

Kapittel V. Områdevern (§§ 33 - 51)

Kapittel VI. Utvalgte naturtyper (§§ 52 - 56)

Kapittel VII. Tilgang til genetisk materiale og tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale (§§ 57 - 61 a)

Kapittel VIII. Myndighet etter loven, tilsyn mv. (§§ 62 - 68)

Kapittel IX. Håndheving og sanksjoner (§§ 69 - 75)

Kapittel X. Avsluttende bestemmelser (§§ 76 - 78)

Jf. tidligere lover 1 des 1954 nr. 2, 19 juni 1970 nr. 63 om naturvern.

Kapittel I. Formål og virkeområde mv.

§ 1. (lovens formål)

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 2. (stedlig virkeområde)

Loven gjelder på norsk landterritorium, herunder innsjøer og vassdrag, og i Norges territorialfarvann.

For Svalbard og Jan Mayen gjelder lovens kapittel VII. Kongen kan bestemme at også andre bestemmelser gjelder for Svalbard og Jan Mayen. For øvrig gjelder lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard og lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen i stedet for loven her.

På kontinentalsokkelen og i jurisdiksjonsområder opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven) gjelder §§ 1, 3 til 5, 7 til 10, 14 til 16, 57 og 58 så langt de passer.

§ 3. (definisjoner)

I denne lov forstås med

- a. art: etter biologiske kriterier bestemte grupper av levende organismer;
- b. bestand: en gruppe individer av samme art som lever innenfor et avgrenset område til samme tid;
- c. biologisk mangfold: mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene;
- d. dyr: pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk og virvelløse dyr;
- e. fremmed organisme: en organisme som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet;
- f. genetisk materiale: gener og annet arvemateriale i ethvert biologisk materiale, som kan overføres til andre organismer med eller uten hjelp av teknologi, likevel ikke genetisk materiale fra mennesker;
- g. høsting: jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring;
- h. innførsel: kryssing av grense på land mot nabostat eller ilandføring fra områder utenfor lovens virkeområde;
- i. naturmangfold: biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning;
- j. naturtype: ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer eller lignende, samt spesielle typer geologiske forekomster;
- k. organisme: enkeltindivid av planter, dyr, sopp og mikroorganismer, inkludert alle deler som er i stand til å formere seg eller overføre genetisk materiale;
- l. planter: karplanter, moser og alger;
- m. sopp: sopp og lav;
- n. utsetting: utsetting, bevisst utslipp eller deponering som avfall av organismer i miljøet, eller i et innesluttet system der rømming ikke er utelukket;

- o. uttak: enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål;
- p. vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier;
- q. virvelløse dyr: dyr uten ryggstøyle;
- r. økologisk funksjonsområde: område – med avgrensning som kan endre seg over tid – som oppfyller en økologisk funksjon for en art, slik som gyteområde, oppvekstområde, larvedriftsområde, vandrings- og trekkruiter, beiteområde, hiområde, myte- eller hårfellingsområde, overnattingsområde, spill- eller parringsområde, trekkvei, yngleområde, overvintringsområde og leveområde;
- s. økologisk tilstand: status og utvikling for funksjoner, struktur og produktivitet i en naturtypes lokaliteter sett i lys av aktuelle påvirkningsfaktorer;
- t. økosystem: et mer eller mindre velavgrenset og ensartet natursystem der samfunn av planter, dyr, sopp og mikroorganismer fungerer i samspill innbyrdes og med det ikke-levende miljøet.

Kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk

§ 4. (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5. (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.

§ 6. (generell aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5. Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

§ 7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

§ 13. (kvalitetsnormer for naturmangfold)

Kongen kan fastsette retningsgivende kvalitetsnormer for naturmangfoldet, bl.a. om forekomsten av en art eller utbredelsen eller økologisk tilstand av en naturtype.

Grenseverdier for forurensning eller kvalitetsmål for vassdrag fastsettes etter reglene i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) eller lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven).

Blir en kvalitet fastsatt i en norm etter denne loven ikke nådd, eller er det fare for dette, bør myndigheten etter denne lov i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Planen kan bl.a. gå ut på at det fastsettes nærmere forskrifter med hjemmel i denne eller andre lover.

§ 14. (vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser)

Tiltak etter loven her skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

Ved vedtak i medhold av denne loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

0 Endret ved [lov 28 mars 2014 nr. 9](#) (ikr. 1 juni 2014 iflg. [res. 28 mars 2014 nr. 371](#)).

Kapittel III. Artsforvaltning mv.

0 Endret ved [lov 14 des 2018 nr. 94](#).

§ 15. (forvaltningsprinsipp)

Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

Høsting og annet uttak av viltlevende planter og sopp er tillatt så langt det ikke truer overlevelsen av den aktuelle bestanden eller begrenses ved lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for lovlig ferdsel, landbruksvirksomhet eller annen virksomhet som skjer i samsvar med aktsomhetsplikten i [§ 6](#).

Det som i denne loven er bestemt om lakse- og innlandsfisk, gjelder også for ferskvannskreps.

Høsting og annen utnyttelse av marine organismer reguleres av [lov 6. juni 2008 nr. 37](#) om forvaltning av viltlevende marine ressursar.

0 Endret ved [lover 14 des 2012 nr. 94](#) (ikr. 1 jan 2013 iflg. [res. 14 des 2012 nr. 1204](#)), [14 juni 2013 nr. 50](#) (ikr. 1 juli 2013 iflg. [res. 14 juni 2013 nr. 673](#)), [28 mars 2014 nr. 9](#) (ikr. 1 juni 2014 iflg. [res. 28 mars 2014 nr. 371](#)), [18 nov 2016 nr. 83](#) (ikr. 18 nov 2016 iflg. [res. 18 nov 2016 nr. 1343](#)).

§ 16. (høsting av vilt og lakse- og innlandsfisk)

Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i [lov 29. mai 1981 nr. 38](#) om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Vedtak om å tillate høsting av lakse- og innlandsfisk treffes med hjemmel i [lov 15. mai 1992 nr. 47](#) om laksefisk og innlandsfisk m.v. (lakse- og innlandsfiskloven).

Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd.

Ved avgjørelsen om å tillate høsting og om fremgangsmåten ved høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig. Det skal også legges vekt på artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på

skade som arten gjør.

Tredje og fjerde ledd gjelder ikke ved vedtak om høsting av fremmede organismer.

§ 17. (alminnelige regler om annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk)

Smågnagere, krypdyr og lakse- og innlandsfisk kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom.

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe.

Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart over bestandsmålet, skal Kongen gi forskrift om adgang for eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, til å avlive jerv, gaupe og bjørn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris. Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart under bestandsmålet, eller ekstraordinære bestandsmessige forhold tilsier det, skal Kongen oppheve adgangen til avliving.

Avliving og forsøk på avliving etter annet og tredje ledd skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i annet ledd annet punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Avliving for å hindre at et dyr lider unødig er tillatt i samsvar med lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven)¹. Det samme gjelder avliving for å bekjempe smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser i samsvar med lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven).

0 Endret ved lover 17 sep 2010 nr. 57 (ikr. 1 okt 2010 iflg. res. 17 sep 2010 nr. 1276), 22 juni 2012 nr. 56 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 587), 19 juni 2020 nr. 87 (ikr. 19 juni 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1236).

1 Inkurie: Loven har ikke offisiell korttittel.

§ 17 a. (rovdyrsikkert hegn)

Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive rovdyr som befinner seg i rovdryrsikkert hegn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund. Hegnet må tilfredsstillende kravene til rovdryrsikkert hegn fastsatt av myndigheten etter loven.

Avliving og forsøk på avliving skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i første ledd første punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, skal ved grunn til mistanke om at rovdyr befinner seg i rovdryrsikkert hegn straks varsle myndigheten etter loven.

0 Tilføyd ved lov 17 sep 2010 nr. 57 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 605).

§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- a. for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer,
- b. for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom,

- c. for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning,
- d. for innfanging til gjenoppbygging av bestander,
- e. for innfanging til lovlig oppdrettsvirksomhet,
- f. for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, eller
- g. som er fremmede organismer.

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak.

Kommunen kan gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, samt til å fjerne beverbolig eller dam for å hindre vesentlig skade ved oversvømmelse. Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren.

- 0 Endret ved lover 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343), 19 juni 2020 nr. 88, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 19. (erstatning for tap og følgekostnader når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt)

Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnadene i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Kongen kan også gi forskrift om tilbakekreving av uriktig utbetalt beløp.

§ 20. (uttak av virvelløse dyr)

Med mindre annet er bestemt, er det tillatt å

- a. avlive virvelløse dyr som er til plage eller skade,
- b. avlive fremmede virvelløse dyr,
- c. utta virvelløse dyr når det ikke truer bestanden i området.

Når myndigheten etter loven treffer tiltak etter første ledd bokstav a eller b, kan dette om nødvendig skje på andres faste eiendom.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om høsting og annet uttak av landlevende virvelløse dyr. Forskrift eller enkeltvedtak om høsting og annet uttak av virvelløse ferskvannsdyr treffes etter lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv.

Høsting og annen utnyttelse av marine viltlevende virvelløse dyr reguleres av havressurslova.

- 0 Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 21. (uttak av planter og sopp)

§ 15 annet ledd er ikke til hinder for at planter og sopp fjernes for å avverge skade på menneskers eller dyrs helse, på avling, skog eller annen eiendom, for å fjerne fremmede organismer, eller for å ivareta viktige samfunnsinteresser.

Myndigheten etter loven kan på andres eiendom iverksette tiltak for å avverge skade som nevnt i første ledd, og uttak for å beskytte naturlig forekommende arter og økosystemer.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om høsting og annet uttak av planter og sopp som ikke reguleres av regler i eller med hjemmel i annen lov.

Høsting og annen utnyttelse av marine villlevende plante- og sopparter reguleres av havressurslova.

§ 22. (ferdselsregulering i utmark)

For å hindre skade eller ulempe for planter eller dyr kan Kongen gi forskrift om gjennomføring av større arrangementer i utmark og for naturstudier, fotografering mv. og for ferdselsformer som i særlig grad kan være skadelig.

§ 23. (prioriterte arter)

Kongen i statsråd kan ved forskrift utpeke nærmere angitte arter som prioritert. Ved avgjørelsen legges vesentlig vekt på om

- a. arten har en bestandssituasjon eller bestandsutvikling som strider mot målet i § 5 første ledd,
- b. arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse eller genetiske særtrekk i Norge, eller
- c. det er internasjonale forpliktelser knyttet til arten.

I sjø anvendes bestemmelsen i første ledd bokstav b bare i særlige tilfeller.

Når det foreligger dokumentasjon for at en art etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 5 første ledd, skal myndighetene etter loven – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør treffes vedtak etter første ledd.

Departementet kan ved forskrift avgjøre at en prioritering etter første ledd bokstav a faller bort når bestandsmålet i § 5 første ledd er nådd.

§ 24. (beskyttelsens innhold)

En forskrift om prioriterte arter etter § 23 første ledd kan

- a. fastsette forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art eller bestemte bestander av den, og at reglene i §§ 15 til 22 bare gjelder så langt det følger av forskriften,
- b. gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. De hensyn som pålegges må ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom summen av hensyn i etterkant av vedtaket gir restriksjoner som medfører en vesentlig vanskeliggjøring og et vesentlig tap, kan grunneier kreve at området vernes etter kapittel V eller at det gjøres unntak fra prioriteringen for de aktuelle områdene etter femte ledd. Bestemmelsen gjelder ikke i sjø,
- c. sette krav om å klarlegge følgene for arten av planlagte inngrep i dens funksjonsområder, herunder klarlegging av alternative funksjonsområder som kan bidra til å sikre bevaring av arten i samsvar med § 5 første ledd.

Forskriften kan gi regler om skjøtselstiltak i samsvar med § 47 når dette er nødvendig for å sikre bevaring av arten. Offentlige tilskuddsordninger skal så langt mulig bidra til å sikre bevaring av en prioritert art.

Gis det regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder for prioriterte arter etter første ledd bokstav b, der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av funksjonsområdet, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre slike områder. Det offentlige kan inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av et økologisk funksjonsområde for prioriterte arter.

Samtidig med forskrift etter § 23 første ledd skal myndigheten vurdere om det for å bevare arten og dens genetiske mangfold er nødvendig å treffe ytterligere vedtak om økologiske funksjonsområder etter denne eller andre lover.

Myndigheten etter loven kan gjøre unntak fra forskrift etter § 23 dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig.

§ 25. (bevaring av særskilte bestander)

Kongen kan fastsette særskilte forvaltnings- og beskyttelsestiltak, herunder totalfredning, av en bestand av en art når bestanden antas å ha genetiske særtrekk.

§ 26. (handel mv.)

For å gjennomføre konvensjon 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare naturlig viltlevende arter, kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av slike.

§ 26 a. (gjennomføring av vanndirektivet i norsk rett)

Kongen kan fastsette de forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for fellesskapstiltak for vannpolitikk (vanndirektivet) i norsk rett.

0 Tilføyd ved [lov 14 des 2018 nr. 94](#).

§ 27. (bevaringstiltak utenom leveområdet og for domestiserte arter)

Hvis en art står i direkte fare for å bli utryddet, skal myndigheten etter loven her vurdere om det i tillegg til vedtak etter § 23 skal iverksettes bevaringstiltak utenfor leveområdet, hvis det kan bidra til å fremme artens overlevelse i naturen.

Kongen kan gi forskrift om særskilte bevaringstiltak for domestiserte arter for å bidra til målet i § 5 tredje ledd.

Kapittel IV. Fremmede organismer

§ 28. (krav til aktsomhet)

Den som er ansvarlig for utsetting av levende eller levedyktige organismer i miljøet, skal opptre aktsomt, og så langt som mulig søke å hindre at utsettingen får uheldige følger for det biologiske mangfold. Utføres en utsetting i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

Den som setter i verk virksomhet eller tiltak som kan medføre spredning eller utslipp av levende eller levedyktige organismer til steder der de ikke forekommer naturlig, skal i rimelig utstrekning treffe tiltak for å hindre dette.

Dersom det oppstår skade på biologisk mangfold eller fare for alvorlig skade på biologisk mangfold som følge av utsetting eller utilsiktet utslipp av fremmede organismer, skal den ansvarlige umiddelbart varsle myndigheten etter loven her, og treffe tiltak i samsvar med §§ 69 og 70, med mindre slik melde- og tiltaksplikt følger av annen lov.

Kongen kan gi forskrift om virksomheter eller tiltak som kan medføre fare for spredning eller utilsiktet utslipp av organismer som ikke forekommer naturlig på stedet, og om varslingsplikten etter tredje ledd.

§ 29. (innførsel)

Levende eller levedyktige organismer kan bare innføres til Norge med tillatelse fra myndigheten etter denne loven.

Tar innførselen sikte på utsetting i miljøet, skal søknaden om tillatelse klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold.

Tillatelse kan ikke gis hvis det er grunn til å anta at innførselen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Kongen kan gi forskrift om innførsel etter første ledd, herunder om krav til søknad om vilkår for tillatelsen. Kongen kan også gi forskrift om at bestemte organismer eller grupper av organismer kan innføres uten tillatelse etter denne paragraf, og kan da stille krav om melding. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot innførsel av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen, kreves ikke tillatelse etter denne loven til innførsel av landlevende planter og nærmere bestemte husdyr. Det kreves heller ikke tillatelse for innførsel av biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til innførsel av i eller i medhold av annet lovverk.

0 Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 30. (utsetting og omsetning)

Ingen må uten med hjemmel i § 31 eller tillatelse fra myndigheten etter denne loven sette ut

- organismer av arter og underarter som ikke finnes naturlig i Norge, herunder utenlandske treslag,
- vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes naturlig i distriktet,
- organismer, unntatt stedege stamme, i sjø eller vassdrag, herunder kunstige dammer, med mindre det foreligger tillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven). Utsetting av stedege stamme til kultiveringsformål krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

Kongen kan gi forskrift om krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før finnes naturlig på stedet, med unntak for utsetting av planter i private hager. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Søknad om tillatelse til utsetting etter første ledd og etter forskrift gitt med hjemmel i annet ledd første punktum skal klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold. Tillatelse kan ikke gis hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Kongen kan gi forskrift om krav til søknad.

0 Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 31. (utsetting uten særskilt tillatelse)

Utsetting uten særskilt tillatelse kan skje dersom aktsomhetsplikten etter § 28 blir overholdt, av

- a. organismer som er innført med tillatelse etter § 29 første ledd, jf. annet ledd med sikte på utsetting,
- b. norske treslag,
- c. planter i private hager,
- d. planter i parkanlegg og andre dyrkede områder, hvis plantene i liten grad kan påregnes å spre seg utenfor området og spredningen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold, og
- e. biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til utsetting av i eller i medhold av annet lovverk.

Kongen kan gi forskrift om at nærmere angitte organismer eller grupper av organismer kan settes ut uten særskilt tillatelse hvis utsettingen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold. Det kan da stilles krav om melding, og adgangen til utsetting uten tillatelse kan begrenses til nærmere bestemte områder.

Utsetting etter første ledd kan ikke skje i strid med forskrift etter § 30 annet ledd. Dette gjelder ikke norske treslag.

0 Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 32. (forholdet til andre lover)

Krav om tillatelse etter denne loven fritar ikke for tillatelse til innførsel eller utsetting etter annet lovverk. Trenger en innførsel eller utsetting tillatelse etter flere lover, skal myndighetene etter denne og andre lover sørge for samordnet saksbehandling. Kongen kan gi forskrift om slik samordning.

Reglene i §§ 28 til 31 gjelder ikke for genmodifiserte organismer som går inn under lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer (genteknologiloven).

Vurderinger etter dette kapitlet skal ikke omfatte hensyn til planters, dyrs og menneskers liv og helse som ivaretas av lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) og matloven.

Kapittel V. Områdevern

§ 33. (mål for områdevern)

Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av

- a. variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
- b. arter og genetisk mangfold,
- c. truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter,
- d. større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
- e. områder med særskilte naturhistoriske verdier,
- f. natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,
- g. økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
- h. referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Når det etter en annen lov treffes vedtak om å beskytte naturen i et område, bør det legges vekt på målene i første ledd. Inngår slike vedtak etter annen lov i en plan som omfatter områder beskyttet ved vedtak etter denne loven, kan Kongen gi regler for å sikre at beskyttelsen etter de forskjellige lovene samordnes i forhold til målet med planen.

§ 34. (forskrifter om verneområder)

Kongen i statsråd fastsetter det enkelte verneområde, jf. §§ 35 til 39, ved forskrift. Overfor grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av forskriften, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

I forskriften angis verneområdets formål, herunder hvilke natur- og kulturverdier vernet skal ivareta og den tilstand som ønskes oppnådd med vernet, verneområdets grenser, berørte eiendommer og bestemmelser om bruk av området. Forskrift om verneområder i sjø skal angi om verneformålet gjelder sjøbunnen, vannsøylen, vannflaten eller en kombinasjon av disse.

Verneområdets geografiske utstrekning skal samsvare med verneformålet. Ved avgrensning av verneområde skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor den rammen som gjelder for den enkelte vernekategori, kan Kongen i forskriften forby eller regulere virksomhet eller ferdsel som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad på forhånd er sendt forvaltningsmyndigheten og denne deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdet funksjon for verneformålet.

Verneforskriften skal ikke være til hinder for å videreføre bærekraftig bruk som bygger opp under verneformålet i et område.

For etablerte verneområder kan Kongen delegere adgangen til å foreta følgende mindre endringer i verneforskriftene:

1. endre verneområdets navn
2. rette opp feil og unøyaktigheter i beskrivelsen av verneområdet
3. foreta grensendringer som omfatter mindre arealer og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser.

0 Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674).

§ 35. (nasjonalparker)

Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

§ 36. (landskapsvernområder)

Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots.

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

0 Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674).

§ 37. (naturreservater)

Som naturreservat kan vernes områder som

- a. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- b. representerer en bestemt type natur,
- c. på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- d. utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller
- e. har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer.

Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

§ 38. (biotopvernområder)

Som biotopvernområde kan vernes et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter. Det kan fastsettes forbud mot virksomhet og ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser. § 37 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 39. (marine verneområder)

Det kan opprettes verneområder i sjø for å beskytte marine verneverdier, herunder naturverdier som er økologiske betingelser for landlevende arter.

Som marine verneområder kan vernes områder som

- a. inneholder særegne eller representative økosystemer og som er uten tyngre naturinngrep,
- b. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- c. representerer en bestemt type natur,
- d. på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- e. utgjør en spesiell geologisk forekomst,
- f. har særskilt naturvitenskapelig verdi, eller
- g. har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter.

Verneområder i sjø kan opprettes for å oppfylle ett eller flere av målene i § 33 første ledd.

Verneområdet i sjø må angi om verneformålet og restriksjoner gjelder bunn, vannsøyle, overflate eller en kombinasjon av disse. For øvrig gjelder §§ 33, 34 og §§ 40 til 51 tilsvarende så langt de passer.

I et verneområde i sjø må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et verneområde i sjø kan vernes mot all virksomhet, forurensning, tiltak og bruk, med de begrensninger som følger av folkeretten. Restriksjoner på aktivitet skal stå i forhold til verneformålet.

Høsting og annen utnyttning av villevende marine ressurser reguleres etter havressurslova innenfor rammene av verneforskriften.

Marine områder der beskyttelsen kun består av nærmere bestemte regler om utøving av fiske, fastsettes etter havressurslova.

§ 40. (internasjonal status for verneområder)

Kongen kan ved forskrift gi et verneområde en særskilt status etter en internasjonal konvensjon om vern av natur- eller kulturmiljø. Den virkning som vedkommende konvensjon tillegger en slik status, gjelder også som norsk rett.

§ 41. (saksbehandling)

Når et arbeid med vern etter dette kapitlet tar til, skal det innenfor rammene av annet til tredje ledd samt §§ 42 og 43 legges til rette for en saksbehandling med best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen, herunder utøvere av samisk kultur og utøvere

av samisk næring, kommunen og fylkeskommunen, Sametinget og andre berørte myndigheter. Det samme gjelder når grunneier eller rettighetshaver selv tilbyr områder for vern. Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, lokal bruk og kunnskap om verneverdier, avgrensing av området og følger av vernet. Som ledd i saksbehandlingen skal det også innhentes kunnskap om andre mulige verdier i området.

Forholdet til spørsmålet om samtidig oppstart av kommunalt og regionalt planarbeid etter lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen) skal avklares med kommunen og fylkeskommunen. Kongen kan gi forskrift om samordnet behandling av planer etter plan- og bygningsloven og vern etter denne lov.

§ 42. (kunngjøring av påtenkt verneforslag)

Vernemyndigheten skal kunngjøre verneforslaget, med de viktigste følger det antas å få, i minst én avis som er alminnelig lest på stedet. Forslag til verneområder i sjø skal kunngjøres på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte interesser kjent med forslaget. Grunneiere og rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen, og i god tid før kunngjøringen, skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner mv. som har særlig interesse i tiltaket. Utarbeidelse av forskrift skal skje i et samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

§ 43. (høring av forslag til verneforskrift)

Forslaget til forskrift skal sendes på høring etter reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 37. Om varsling av grunneiere og rettighetshavere gjelder reglene i forvaltningsloven § 16. Forslaget legges ut til offentlig ettersyn på minst ett lett tilgjengelig sted og kunngjøres i Norsk Lysingsblad og i minst én avis som er alminnelig lest på stedet.

Høringsforslaget skal beskrive området som forslaget omfatter, herunder verneformål og verneverdier, avgrensing av området og andre verdier enn naturverdier, samt de følgene forslaget antas å få, og gi en frist på minst to måneder for uttalelse.

Forslaget legges frem til uttalelse for kommunen, fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer, og for Sametinget hvis verneforslaget berører samiske interesser.

§ 44. (tiltak ved igangsatt saksbehandling)

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 kan et forvaltningsorgan uten videre avslå en søknad om tillatelse mv. til et tiltak i et område som inngår i verneforslaget. Tillatelse kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for forslaget. Når vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig kan Kongen likevel gi tillatelse til tiltaket.

Samtidig med, eller etter en kunngjøring som nevnt i § 42, kan departementet for hele eller deler av det foreslåtte verneområdet fastsette meldeplikt for tiltak som ikke trenger tillatelse etter annen lov. Meldeplikten kunngjøres på samme måte som verneforslaget. Høring etter forvaltningsloven § 37 første ledd gjennomføres etter at meldeplikten er bestemt, for å avgjøre om meldeplikten bør opprettholdes og om det bør fastsettes nærmere regler for meldeplikten.

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 kan offentlig myndighet ikke gi tilskudd til tiltak i et område som inngår i verneforslaget. Vernemyndigheten kan gjøre unntak fra dette dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning eller er positivt for forslaget.

Kongen kan bestemme at reglene i første til tredje ledd helt eller delvis skal anvendes også før et verneforslag er kunngjort, hvis sentrale offentlige myndigheter har satt i gang samlet planlegging for vern.

Virkningene av første til fjerde ledd er begrenset til fire år etter at forslaget er kunngjort. Departementet kan forlenge virkningene med inntil to år.

§ 45. (midlertidig vern)

For å hindre skade på verneverdier kan departementet gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder. Overfor private grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av vedtaket, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Når en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, kan Kongen ved forskrift fastsette begrensninger og forbud mot virksomhet og ferdsel som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

For vedtak om midlertidig vern etter første og annet ledd gjelder ikke §§ 41 til 43. Når det treffes vedtak om midlertidig vern, skal saksbehandlingen fortsette uten ugrunnet opphold. Virkningen av vedtak om midlertidig vern er begrenset til fire år etter at vedtaket ble kunngjort. Departementet kan forlenge virkningen av det midlertidige vernevedtaket med inntil to år.

§ 46. (grunngiing og kunngjøring av vernevedtak)

I vedtak etter § 34 skal begrunnelsen gjøre rede for hvilket naturmangfold og andre verdier som er vernet i og med vernevedtaket, og hvordan det bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

Vedtaket etter §§ 34 og 45 skal kunngjøres etter reglene i forvaltningsloven § 38 og i minst én avis som er alminnelig lest på stedet. Vedtak om verneområder i sjø bør kunngjøres på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte interesser kjent med vedtaket. Vedtaket skal meddeles grunneiere, rettighetshavere og kommuner i verneområdet etter reglene i forvaltningsloven § 27. Kunngjøringen og meddelelsen skal gjøre oppmerksom på retten til erstatning etter § 50 og fristen etter § 51 første ledd.

Vernevedtaket skal tinglyses.

Vernevedtak skal være offentlig tilgjengelig i elektronisk form med tilhørende kart.

§ 47. (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

0 Endret ved [lov 28 mars 2014 nr. 9](#) (ikr. 1 juni 2014 iflg. [res. 28 mars 2014 nr. 371](#)).

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

§ 49. (utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde)

Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter [§ 6](#).

§ 50. (erstatning til eiere og rettighetshavere i verneområder)

En eier eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, biotopvernområde eller marint verneområde, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. For bruk som trenger tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det er foretatt kunngjøring etter [§ 42](#).

Når vilkårene etter første ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i [lov 6. april 1984 nr. 17](#) om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonserstatningslova). Ved anvendelsen av nevnte [lov § 10](#) er det tidspunktet for vernevedtaket som skal legges til grunn.

Kongen fastsetter ved forskrift hva som regnes som igangværende bruk for virksomhet i henhold til

- utvinningstillatelse etter lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven),
- utmål etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven)¹,
- mineralloven.

1 Inkurie: Loven er opphevet, se [mineralloven](#).

§ 51. (fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning)

Staten skal senest ett år etter at vernevedtaket ble truffet, gi tilbud om erstatning etter § 50 til en eier eller rettighetshaver som har fremsatt skriftlig krav om dette innen fire måneder fra vernevedtaket. Departementet kan forlenge fristen og kan også gi oppfriskning for oversittelse av fristen. Bestemmelser i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan eier eller rettighetshaver senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for statsforvalteren om at staten begjærer skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 50.

Skjønnet holdes etter reglene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) og reglene i dette ledd. Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder [skjønnsprosessloven § 42](#). Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke grunneierens nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av grunneieren får reglene i [tvisteloven kapittel 20](#) anvendelse.

0 Endret ved lover 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 11 mai 2017 nr. 563](#)), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. [res. 7 mai 2021 nr. 1416](#)).

Kapittel VI. Utvalgte naturtyper

§ 52. (utvalgte naturtyper)

For å fremme målet i § 4 kan Kongen i statsråd fastsette forskrift som angir bestemte naturtyper som utvalgte i hele eller deler av landet. Det kan i forskriften angis nærmere kriterier for hvilken type forekomster av naturtypen som omfattes av reglene i dette kapittel.

Ved avgjørelsen av om en naturtype skal bli utvalgt, skal det legges særlig vekt på om

- naturtypen har en utvikling eller tilstand som strider mot målet i § 4,
- naturtypen er viktig for en eller flere prioriterte arter,
- naturtypen har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge, eller
- det er internasjonale forpliktelser knyttet til naturtypen.

Når det foreligger dokumentasjon for at en naturtype etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 4, skal myndighetene etter loven her – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør gis forskrift etter første ledd.

Ved utvelging av en naturtype der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av naturtypen, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre naturtypen.

§ 53. (utvelgingens generelle betydning)

Ved utøving av aktsomhetsplikten etter § 6 skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand.

Ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom skal det tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås. Før det treffes en beslutning om å gjøre inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype, må konsekvensene for den utvalgte naturtypen klarlegges. Kongen kan gi forskrift om utføring og behandling av en slik konsekvensanalyse.

Ved vurderingen av om den utvalgte naturtypes utbredelse eller økologiske tilstand forringes, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av en slik forekomst.

Rettslig bindende plan etter plan- og bygningsloven som avklarer arealbruken for en forekomst av en utvalgt naturtype og som er vedtatt etter at forskrift etter § 52 er gitt, går foran reglene i første til tredje ledd.

Kommunen kan ved forskrift bestemme at reglene i §§ 53 til 56 også skal gjelde for kommunens forvaltning av forekomster av andre nærmere bestemte naturtyper i kommunen.

Det offentlige kan inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av en forekomst av en utvalgt naturtype.

§ 54. (meldeplikt for skogbrukstiltak)

Skogbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Tilbakemelding fra kommunen skal foreligge før tiltaket utføres. Kommunen skal vurdere tiltaket etter reglene i § 53 annet og tredje ledd. Finner kommunen at tiltaket kan medføre forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, kan kommunen nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med reglene i lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) § 6 fjerde ledd eller § 8 annet ledd. Frist for tilbakemelding kan fastsettes i forskrift etter § 52 første ledd.

§ 55. (meldeplikt for jordbrukstiltak)

Jordbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Tilbakemelding fra kommunen skal foreligge før tiltaket utføres. Kommunen skal vurdere tiltaket etter reglene i § 53 annet og tredje ledd. Finner kommunen at tiltaket kan medføre forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, kan kommunen nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med forskrift etter lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 11 første ledd.

Eiere eller brukere av jordbrukseiendommer som inneholder forekomster av utvalgte naturtyper, kan søke kommunen om godkjenning av miljøplan. Slik godkjenning innebærer at meldeplikten etter første ledd ikke gjelder for jordbrukstiltak som utføres i samsvar med planen.

§ 56. (kunngjøring og klage)

Tillatelse til tiltak i forekomster av en utvalgt naturtype skal kunngjøres i minst én avis som er alminnelig lest på stedet eller på den måten som følger av den enkelte lov. Ved utvalgte naturtyper i sjø skjer kunngjøringen på en måte som er hensiktsmessig for at berørte interesser kan bli kjent med tillatelsen.

Blir en tillatelse eller avslag på en tillatelse til tiltak i en forekomst av en utvalgt naturtype påklaget etter ellers gjeldende regler, skal overordnet miljøvernmyndighet få uttale seg til klagen.

Kommunen rapporterer om forekomster av utvalgte naturtyper gjennom de alminnelige rapporteringsrutinene mellom kommune og statlige myndigheter.

Kapittel VII. Tilgang til genetisk materiale og tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale

0 Overskriften endret ved lov 14 juni 2013 nr. 50 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 673).

§ 57. (forvaltning av genetisk materiale)

Genetisk materiale fra naturen er en felles ressurs som tilhører fellesskapet i Norge og forvaltes av staten. Utnyttningen skal være til mest mulig gagn for miljø og mennesker i både nasjonalt og internasjonalt perspektiv, der det også legges vekt på en hensiktsmessig fordeling av fordelene ved utnytting av genetisk materiale og slik at urfolks og lokalbefolknings interesser ivaretas.

§ 58. (uttak og utnyttelse av genetisk materiale fra naturen)

Kongen kan fastsette at uttak fra naturen av biologisk materiale med formål om å utnytte det genetiske materiale eller utnyttning av slikt materiale, krever tillatelse av departementet. Foreligger en tillatelse til uttak, kreves ikke ny tillatelse for senere utnyttning, men vilkårene for tillatelsen gjelder tilsvarende for erververen av materialet eller resultatene fra uttaket. Uttak til offentlige samlinger og til bruk og videreføring i jord- og skogbruk krever ikke tillatelse.

Første ledd innskrenker ikke den rett som en eier eller annen berettiget har på annet grunnlag til å nekte tilgang

- a. til det biologiske materialet, eller
- b. til grunnen

som det genetiske materialet hentes fra.

Myndigheten kan ved tillatelsen etter første ledd gjøre unntak fra bestemmelsene i [kapittel III](#).

Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, herunder om opplysninger om bruk av urfolks eller lokalbefolknings kunnskap. I forskriften kan det også gis nærmere regler om hvilke vilkår som kan stilles, bl.a. kan det stilles vilkår om at fordeler fra utnyttning av genetisk materiale tatt ut fra naturen innenfor norsk jurisdiksjon, skal tilfalle staten. Forskriften kan også angi hvordan grunneiernes, urfolks og lokalbefolknings interesser ivaretas på en rimelig måte. Det kan stilles vilkår til videre utnyttning av materiale som er nødvendige for å sikre at formålet i § 57 blir ivarettatt.

§ 59. (genetisk materiale i offentlige samlinger)

Offentlige samlinger skal forvaltes i samsvar med prinsippene i § 57. Den som forvalter samlingen, har plikt til å registrere og gjøre offentlig tilgjengelig hvilket genetisk materiale som tas ut av samlingen.

Med offentlig samling menes en samling av genetisk materiale som forvaltes av eller på vegne av staten og der enhver gis tilgang på nærmere bestemte vilkår.

Den som mottar genetisk materiale som stammer fra en offentlig samling, skal avstå fra i Norge eller i utlandet å kreve noen immaterialrett eller annen rettighet som begrenser bruken av materialet, herunder for bruk til mat- eller landbruksformål, med mindre det har skjedd en bearbeiding som har medført en vesentlig endring av materialet.

Dersom det etableres immaterialrettigheter på genetisk materiale i strid med tredje ledd, skal myndighetene etter loven vurdere å iverksette tiltak, eventuelt reise søksmål, for å sikre at formålet i § 57 blir ivaretatt.

Enhver kan påberope vilkår etter tredje ledd eller andre vilkår som er satt for uttaket, mot den som i strid med vilkårene søker å håndheve en immaterialrett.

Kongen kan gi nærmere forskrift om uttak fra samlinger, herunder stille vilkår som nevnt i § 58 fjerde ledd siste punktum.

For uttak av genetisk materiale som omfattes av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk eller av annen mellomstatlig avtale, gjelder de standardvilkår som er fastsatt etter avtalen.

§ 60. (genetisk materiale fra andre land)

Innførsel for utnytting i Norge av genetisk materiale fra en stat som krever samtykke for uttak eller utførsel, kan bare skje i samsvar med slikt samtykke. Den som rår over materialet, er bundet av de vilkår som er satt for samtykket. Staten kan håndheve vilkårene ved søksmål til fordel for den som har satt dem.

Når genetisk materiale, eller tradisjonell kunnskap knyttet til slikt materiale, fra et annet land utnyttes i Norge i forsknings- eller næringsøyemed, skal det følge med opplysninger om hvilket land det genetiske materialet eller kunnskapen er mottatt eller hentet fra (leverandørland). Hvis nasjonal rett i leverandørlandet krever samtykke til uttak av biologisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det følge med opplysning om slikt samtykke er innhentet og om det foreligger gjensidig avtalte vilkår.

Hvis leverandørlandet er et annet land enn opprinnelseslandet for det genetiske materialet eller den tradisjonelle kunnskapen, skal det også følge med opplysning om opprinnelsesland. Med opprinnelsesland menes det landet der materialet ble hentet ut fra sine naturlige omgivelser og for tradisjonell kunnskap det landet der kunnskapen ble utviklet. Hvis nasjonal rett i opprinnelseslandet krever samtykke til uttak av genetisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det følge med opplysning om slikt samtykke er innhentet og om det foreligger gjensidig avtalte vilkår. Er opplysningene etter dette leddet ukjent, skal det opplyses om dette.

Kongen kan gi forskrift om

- a. nærmere krav til opplysningene som skal foreligge etter annet og tredje ledd, og krav til ytterligere opplysninger
- b. plikt for utnyteren til bevaring og overføring av opplysningene til senere brukere
- c. at utnyteren skal gi erklæring til en utpekt myndighet om oppfyllelse av opplysningskravene når det mottas midler til forskning som omfatter utnytting av genetisk materiale eller tradisjonell kunnskap knyttet til slikt materiale, og når det utvikles produkter ved utnytting av slikt materiale eller slik kunnskap
- d. den utpekte myndighetens behandling og videreformidling av opplysningene.

For materiale som omfattes av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk skal det, når dette materialet utnyttes i Norge i forsknings- eller næringsøyemed, følge med opplysninger om at materialet er ervervet i tråd med Standardavtalen under traktaten.

0 Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 64 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1039, se endringslovens del II for overgangsregel).

§ 61. (gjennomføringen av Den internasjonale traktaten om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk)

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk i norsk rett. Forskriften kan gi nærmere presiseringer og unntak fra bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 61 a. (tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale)

Det skal legges til rette for at urfolks og lokalsamfunns interesser ivaretas og respekteres ved tilgang til og utnyttelse av kunnskap knyttet til genetisk materiale som er utviklet, overført og bevart av et urfolk eller et lokalsamfunn (tradisjonell kunnskap). Kongen kan gi forskrift om at tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap krever samtykke fra urfolket eller lokalsamfunnet og om sanksjoner, herunder regler om vederlag og oppreisning, ved urettmessig tilgang og utnyttelse. Kongen kan bestemme at forskrift gitt i medhold av annet punktum også skal gjelde for tradisjonell kunnskap som er utviklet, overført og bevart av urfolk eller lokalsamfunn i en annen stat, forutsatt at tilgang til eller utnyttelse av kunnskapen krever samtykke etter lovgivningen i vedkommende stat.

0 Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 50 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 673).

Kapittel VIII. Myndighet etter loven, tilsyn mv.

§ 62. (myndighet etter loven)

Kongen er øverste myndighet etter denne loven.

Kongen kan bestemme at kommunen er myndighet etter nærmere angitte bestemmelser i eller i medhold av loven. Kongen kan instruere kommunene om utøvelsen av delegert myndighet etter bestemmelser gitt i eller i medhold av kapittel V. Kongen kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et område vernet med hjemmel i kapittel V.

Miljødirektoratet er klageinstans for vedtak truffet av kommunen etter denne loven, med mindre annet er bestemt. Statsforvalteren har klagerett over vedtak truffet av kommunen etter delegasjon, og over vedtak som et organ som er særskilt oppnevnt etter annet ledd tredje punktum har fattet på grunnlag av delegert myndighet.

Kongen kan gi forskrift om kommunenes utøvelse av myndighet eller oppgaver etter loven.

0 Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 63. (tilsyn)

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt. Tilsynsmyndigheten avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Tilsynsmyndigheten skal utøve kontroll i et slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd.

Under utøvelse av tilsynet skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi tilsynsmyndigheten nødvendig bistand og opplysninger. Tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Myndighetene skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålene med loven her.

§ 64. (gransking)

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal tilsynsmyndigheten eller politiet ha uhindret adgang til eiendom der det foregår virksomhet som kan påvirke naturmangfoldet, eller der naturmangfoldet kan antas å være påvirket. Tilsynsmyndigheten kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

§ 65. (opplysningsplikt)

Enhver som har eller foretar seg noe som kan påvirke naturmangfoldet, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndigheten og uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som tilsynsmyndigheten trenger for å utføre sine gjøremål etter denne lov.

Dersom det oppstår skade på naturmangfoldet eller fare for alvorlig slik skade som følge av aktiviteter som reguleres etter denne loven, skal den ansvarlige så fort som mulig varsle myndigheten etter loven, med mindre faren allerede er avverget eller skaden gjenopprettet.

§ 66. (internkontroll)

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven blir overholdt, kan departementet gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer.

§ 67. (endring og omgjøring av tillatelser)

Myndigheten etter denne loven kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse gitt i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake hvis

- a. det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger for naturmangfoldet,
- b. skadevirkningene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren,
- c. ny teknologi gjør det mulig å redusere ulempene for naturmangfoldet vesentlig,
- d. omgjøring eller endring er nødvendig for å nå kvalitetsnormer fastsatt etter § 13,
- e. tiltakshaveren overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, og overtredelsen er betydelig, gjentar seg eller vedvarer, eller
- f. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år etter at den ble gitt. Myndigheten kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom erfaring viser at det kan skje uten skadevirkninger av betydning for naturmangfoldet.

Ved avgjørelser etter første og annet ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren og de fordeler og ulemper endring eller omgjøring for øvrig vil medføre.

§ 68. (miljøvedtaksregister)

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av et miljøvedtaksregister og plikt til å føre inn vedtak i registeret. Registeret skal bl.a. omfatte vedtak etter §§ 24 femte ledd, 34 første ledd, 45 første og annet ledd, 48 første ledd og vedtak som nevnt i 56 første ledd første punktum.

Kapittel IX. Håndheving og sanksjoner

§ 69. (retting og avbøtende tiltak)

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til forebygging, utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

Tiltak etter denne paragrafen kan gå ut på avliving av fremmede organismer som overtredelsen gjelder, eller tilbakeføring av levende organismer til opprinnelsesstedet.

§ 70. (uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet)

Dersom det viser seg at tiltak i samsvar med loven eller vedtak i medhold av loven medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for naturmangfoldet, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige innen en fastsatt frist å utføre tiltak som nevnt i første ledd. Når det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige, kan myndigheten gi pålegg om gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet.

0 Endret ved [lov 28 mars 2014 nr. 9](#) (ikr. 1 juni 2014 iflg. [res. 28 mars 2014 nr. 371](#)).

§ 71. (direkte gjennomføring)

Blir et pålegg som inneholder krav som nevnt i [§ 69](#) første ledd eller [§ 70](#) annet ledd ikke etterkommet av den ansvarlige, kan myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene. Myndigheten etter loven kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom disse haster av hensyn til naturmangfoldet, eller det ikke kan påvises en ansvarlig.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 72. (bruk av andres eiendom ved gjennomføring av tiltak)

Er det nødvendig for gjennomføring av tiltak etter [§§ 69, 70](#) eller [71](#), kan det gjøres bruk av den ansvarliges eiendom eller – om nødvendig – andres faste eiendom.

Blir det etter første ledd gjort bruk av andres faste eiendom, skal vedkommende ha erstatning av den ansvarlige for tap som skyldes skade og ulempe. Staten innestår for beløpet.

Er det nødvendig for å gjennomføre skjøtselstiltak etter § 47 kan myndighetene etter loven benytte motorferdsel på fast eiendom som ikke inngår i verneområdet.

§ 72 a. (administrativt beslag)

Når noe antas å være innført, utført, omsatt eller satt ut i miljøet i strid med bestemmelser i medhold av § 26 eller i kapittel IV, kan myndigheten etter loven foreta beslag. Beslag kan skje selv om lovovertrедeren ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Beslag foretas overfor lovovertrедeren, den han har handlet på vegne av eller overfor eier. Beslagets varighet skal ikke overstige seks måneder. Fristen løper fra tidspunktet for faktisk beslag. Skriftlig avgjørelse om beslag er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og gjennomføring av beslag.

0 Tilføyd ved lov 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 72 b. (administrativ inndragning)

Når noe er innført, utført, omsatt eller satt ut i miljøet i strid med bestemmelser i medhold av § 26 eller i kapittel IV, kan myndigheten etter loven treffe vedtak om inndragning. Inndragning kan skje selv om lovovertrедeren ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Inndragning foretas overfor lovovertrедeren, den han har handlet på vegne av eller overfor eier. For ting av vesentlig verdi skal som hovedregel inndragning etter straffeloven, ikke naturmangfoldloven, benyttes.

Myndigheten etter loven kan beslutte at det inndratte skal destrueres, avlives, tilfalle statskassen eller returneres til myndighetene i utførselslandet. Dersom lovovertrедeren har handlet forsettlig eller uaktsomt, kan myndigheten etter loven treffe vedtak om at lovovertrедeren skal dekke utgifter i forbindelse med inndragning. Ved vurderingen av om det skal treffes vedtak om utgiftsdekning, skal det blant annet legges vekt på om vedtaket vil virke urimelig tyngende.

Endelig vedtak om dekning av utgifter i forbindelse med inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg. Endelig vedtak om inndragning av ting er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og gjennomføring av inndragning.

0 Tilføyd ved lov 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 73. (tvangsmulkt)

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges dette. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap.

Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt. Avgjørelsen regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 74. (overtredelsesgebyr)

Myndigheten etter loven kan ilegge overtredelsesgebyr til den som overtrer § 6, § 15 første og annet ledd, § 17 fjerde ledd første punktum, § 17 a annet og tredje ledd, § 22, § 24 første ledd, § 25, § 26, § 27 annet ledd, § 28, § 29 første og fjerde ledd, § 30 første og annet ledd, § 31 annet ledd annet punktum, § 34, § 35 annet ledd, § 36 annet ledd, § 37 tredje ledd, § 38 annet punktum, § 39 femte ledd, § 44 annet ledd, § 45 første og annet ledd, § 54 første til fjerde punktum, § 55 første ledd, § 58 første ledd, § 59 første og sjette ledd, § 60 første ledd, § 61, § 63 annet ledd første punktum og § 66.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges den som overtrer

- a. bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- b. plikter som følger av individuelle avgjørelser gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- c. bestemmelser i en forskrift som nevnt i § 77 første punktum
- d. plikter som følger av individuelle avgjørelser som nevnt i § 77 første punktum.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2725).

§ 75. (straff)

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 15 til 18, §§ 20 til 22, § 24 første ledd bokstav a og b, § 25, § 26, § 28 annet til fjerde ledd, §§ 29 til 31, §§ 34 til 39, §§ 45, 54, 55, §§ 58 til 61, § 63 annet ledd første punktum, §§ 64 til 69 eller pålegg etter § 70. På samme måte straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrifter eller i enkeltvedtak som nevnt i § 77 første punktum.

Grov overtredelse av første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Dersom en overtredelse av en eller flere av bestemmelsene som nevnt i første ledd samtidig innebærer overtredelse av andre lovers regler, gjelder naturmangfoldlovens regler om straff bare i den utstrekning tilsvarende straff ikke er hjemlet i vedkommende lov.

0 Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 62, 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786).

Kapittel X. Avsluttende bestemmelser

§ 76. (ikrafttreden)

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.¹ Kongen kan fastsette at loven skal tre i kraft til forskjellig tid for forskjellige bestemmelser eller forskjellige grupper av organismer.

- 1 Fra 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704 med unntak av kapittel IV og § 78 nr. 7, endringene i viltloven § 26 nr. 9 og § 47, nr. 8, endringene i lakse- og innlandsfiskekloven § 8 og § 9 og nr. 15, endringen i havressursloven § 7. Ved res. 7 jan 2011 nr. 10 er nr. 15, endringen i havressursloven § 7, satt ikr. 1 feb 2011. Ved res. 25 jan 2013 nr. 72 er § 28, § 30, § 31 og § 32 satt ikr. 1 juli 2012 for utenlandske treslag. Ved res. 18 des 2015 nr. 1583 er kapittel IV samt § 78 nr. 8 og den delen av § 78 nr. 7 som gjelder oppheving av viltloven § 47 satt ikr. 1 jan 2016.

§ 77. (overgangsbestemmelser)

Beslutninger om delegering av myndighet, forskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i bestemmelser som oppheves eller endres ved denne loven, står fortsatt ved lag inntil Kongen bestemmer annet. §§ 47 og 48 gjelder også for eldre vernevedtak. § 34 fjerde ledd og § 36 annet ledd gjelder også for eldre vedtak om oppretting av verneområder. For en eier eller rettighetshaver som har fått områder vernet som nasjonalpark eller landskapsvernområde og der den ordinære fristen for å fremsette krav om erstatning ikke har gått ut 1. januar 2002, reguleres spørsmålet om erstatning av §§ 50 og 51 i denne lov. Kongen kan gi forskrifter med overgangsbestemmelser for tilpasning fra tidligere lovgivning til loven her.

- 0 Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 78. (endringer i andre lover)

7. Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet endres slik:

§ 26 nr. --- 9 oppheves.
